

વાલી સહયોગી જાતે શીખવા તરફ પ્રથમ ડગ... આટલું કરીએ

વાલી મિત્રો, નમસ્કાર.

શાળામાં વેકેશન પડતાં જ આપના મનમાં આપના બાળકો હવે શું કરશે, તેમનામાં રહેલી ઉર્જાનો સકારાત્મક ઉપયોગ કેવી રીતે કરાવીએ? એવા અનેક પ્રશ્નો ઊભા થતાં હશે. પણ ખરેખર બાળકો તોફાન નથી કરતાં હોતા તેની પાસે રહેલી ઉર્જાને દેખાડતા હોય છે. બાળકોની સર્જનવૃત્તિને આપણે ક્યારેક તોફાન સમજવાની ભૂલ કરતાં હોઈએ છીએ. આપું ન થાય તે માટે આ વેકેશન દરમિયાન ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષાના સહયોગ દ્વારા બાળકોને ધ્યાને લઈ તેનામાં રહેલી દક્ષતા, ક્ષમતા અને તેની રૂચી મુજબની પ્રવૃત્તિઓ-પ્રોજેક્ટ્સ કરાવવાનું આયોજન કરેલ છે. હાલમાં શાળામાં પણ આપના બાળકોને દરેક ધોરણમાં પ્રવૃત્તિ દ્વારા જ શીખવવાનો અભિગમ અમલીકૃત હોય તેમને આપું કરવામાં કોઈ મુશ્કેલી નહીં પડે તેની ખાતરી છે. ધોરણ 1 થી 10 સુધીના બાળકોને ધ્યાને લઈ તેના માટે વેકેશનમાં ઘરે બેઠા વાલીના સહયોગથી દરરોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ-પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તે અભિગમને ધ્યાને લઈ આપું કરી રહ્યા છીએ. આ પ્રવૃત્તિઓના નિર્માણ સમયે નીચેના હેતુઓને ધ્યાને લેવાયા છે:

- બાળક દરરોજ કોઈ એક સેવા કાર્યમાં જોડાય તેની ખાતરી કરો. (દા.ત. પક્ષીઓને ચણ કે પાણી મૂકવું, ગાયને ચારો નાખવો, વડીલોની સેવા કરવી વગેરે વગેરે)
- દરેક પ્રવૃત્તિ માટે બાળકોની વ્યક્તિગત ધ્યાને લેવાઈ છે.
- પ્રવૃત્તિમાં ઉપયોગમાં લેવાની તમામ સાધન સામગ્રી સ્થાનિક હોય તેવી, બિન ખર્ચાળ અને દરેક ગામમાં સહેલાઈથી મળી રહે તેને ધ્યાને લેવાઈ છે.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ બાળકોના અનુભવ જગતને પ્રાધાન્ય આપતી અને તેના રોજિંદા જીવનને સ્પર્શતી હોય તેવી પસંદ કરાઈ છે.
- દરેક પ્રવૃત્તિ સરળ, આનંદદાયી અને કઈક શીખવનાર બની રહેતી હોવાથી તે કરવા માટે બાળકનો ઉત્સાહ વધે તેનો ખ્યાલ રખાયો છે.
- આ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે બાળકો ઘરના સભ્યો સાથે ખુલા મને વાતચીત કરશે, ગામના લોકોને મળશે, પડોશના સભ્યો સાથે બેસી વાતો કરશે અને તે માટે તેમને સ્વતંત્રતા મળી રહે તેવું વિચારેલ છે.
- અહીં અપાયેલ પ્રવૃત્તિઓ સીધેસીધું શિક્ષણ આપતી નથી પરંતુ પર્યાવરણીય અને અનુભવજન્ય શિક્ષણ પૂરું પાડે તેવા પ્રકારની પસંદ કરવામાં આવેલ છે. જે બાળકોને આગળના ધોરણમાં મદદરૂપ થશે.
- શાલેય શિક્ષણ માટે વર્ગમાં લીધેલા અનુભવોને ધ્યાને રાખી પ્રવૃત્તિની રચના કરેલ હોય બાળકોને પ્રવૃત્તિ કરવામાં કોઈ સમસ્યા ઊભી ન થાય તેને ધ્યાને લેવું.
- મોટાભાગની પ્રવૃત્તિઓ ભાષા, ગણિત, પર્યાવરણ, સામાજિક વિજ્ઞાન, વિજ્ઞાન સાથે સંકળાયેલ હોવાથી બાળકોને પ્રવૃત્તિ સાથે પોતાના વિષેનું પરોક્ષ રીતે જ્ઞાન પણ પ્રાપ્ત થાય તેવું વિચારેલ છે.
- વેકેશન હોવાથી શિક્ષકને પણ કોઈ ખતેલ ન પહોંચે અને વાલી સહયોગથી આ પ્રવૃત્તિઓ થઈ શકે તે માટે વ્યક્તિગત રીતે આ પ્રવૃત્તિ મોડ્યુલ નિર્માણ કરેલ છે.
- શીખવાની પહેલી શરત પ્રયોગાત્મક હોય છે તે સિદ્ધાંતને ધ્યાને લઈ આ પ્રવૃત્તિલક્ષી પ્રોજેક્ટના અભિગમનું નિર્માણ કરવામાં આવ્યું છે.
- વેકેશનના સમયની કુરસદમાં બાળકોનું શીખવાનું ચાલુ રહે રજા દરમિયાન શીખવાનો મહાવરો અટકી ન જાય તેને પણ ધ્યાને લેવાયું છે.

(પાછળ જુઓ)

- પ્રવૃત્તિની રચના સમયે વર્ગ અધ્યાપનની બાબતોને પણ ધ્યાને લીધેલ હોવાથી બાળકોને પોતાના અનુભવો અને વર્ગ વ્યવહારને પણ ચાદ કરવો પડશે જેથી બાળકોની સિદ્ધિનું સ્તર પણ આપોઆપ વાલીઓ જાણી શકશે.
- બાળકોના સમગ્રતયા વિકાસ માટે પંચકોશને ધ્યાને લઈ નિર્માણ થયેલી જુદી જુદી પ્રવૃત્તિઓના પ્રકારોમાં શારીરિક, પ્રાણિક, માનસિક, બૌદ્ધિક અને ચૈતસિક વિકાસને ધ્યાને લેવામાં આવેલ છે.
- બાળકોને આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટે પ્રશ્નોત્તરી, ચર્ચા, પરામર્શ, રમતગમત, કલ્પના, મુલાકાત, ઇન્ટરવ્યૂ, અવલોકન અને શોધખોળ કરવાની તકો ઊભી થાય તેવું વિચારેલ છે.
- રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ-2020 અનુસાર શિખવાની પંચપદી મુજબ બાળકોને જાતે શીખવા માટે અભ્યાસ અને પ્રયોગની તકો મળે તેવું આયોજન કરેલ છે.
- NEP-2020 અનુસાર વેકેશનમાં ઘરે બેઠા આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાની હોવાથી શિક્ષકની જવાબદારી ઓછી થાય તેવું આયોજન વિચારેલ છે. જેથી બાળકો આ પ્રવૃત્તિઓ કરે અને જાતે કરે તેવા સિદ્ધાંતનું અનુસરણ કરેલ છે.
- આ પ્રકારની પ્રવૃત્તિઓ કરવાથી બાળકોમાં સ્થાનિક સ્ત્રોત સંદર્ભ, વ્યક્તિ વિશેષ, ગાણિતિક કૌશલ્યો, ભાષા જ્ઞાન અને જીવન કૌશલ્યોનો પણ વિકાસ થાય તેવું આયોજન કરેલ છે.
- આવતીકાલના નાગરિક તરીકે જવાબદારીનું ભાન થાય, પર્યાવરણ, વિજ્ઞાનના મૂળભૂત સિદ્ધાંતોનો ખ્યાલ મળે, સ્વચ્છતા-આરોગ્ય જળવાઈ રહે, સરકારી યોજનાઓ, બેન્કની સહાય, હક અને ફરજ માટેની બાબતોને પ્રવૃત્તિ માધ્યમે મૂકીને એક નવા અભિગમનું સ્થાપન થાય તેવા પ્રયાસો કરાયેલ છે.

ટૂંકમાં વેકેશનમાં ગૃહ અભ્યાસ સાથે બાળકોને દૈનિક નવીનતમ પ્રવૃત્તિઓ કરવા માટેની તક મળી રહે તે માટેના ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી અને સમગ્ર શિક્ષણ સહયોગ દ્વારા આ ગમ્મત સાથે જ્ઞાનના પ્રકલ્પને અજમાયશી પ્રકલ્પ તરીકે મૂકીને આપણે જાતે શીખવાની બાબત પર ધ્યાન કેન્દ્રિત કરવા તરફ પ્રથમ ડગ માંડીએ છીએ. આપના બાળકને આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિ પત્રકમાં જે **QRકોડ** આપવામાં આવેલ છે તેને સ્કેન કરી આ પ્રવૃત્તિઓ કરતા સમયે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતોનું માર્ગદર્શન અને સાથે નવી નવી વાર્તાઓ, ગીતો અને અન્ય સર્જનાત્મક માહિતી જોવાનું ચૂકશો નહિ. આપના તરફથી બાળકોની પ્રવૃત્તિના અનુભવોને ધ્યાને લઈ સૂચના કે પ્રતિભાવો પ્રાપ્ત થાય તે અપેક્ષિત રહેશે. આપના બાળકોની પ્રવૃત્તિનાં ફોટોગ્રાફ્સ કે નાના વિડીયો **વોટ્સએપ નંબર 7575962929** પર મોકલવા વિનંતી. તો આવો, બાળકોને જાતે શીખવા દેવા માટે સહાયક અને સહયોગી વાતાવરણ નિર્માણ કરી શિક્ષણ ગુણવત્તા તરફના એક અભિનવ પ્રયોગના અમલીકરણ માટે સાહિયારો પ્રયાસ કરીએ.

કુલસચિવ,
ચિલ્ડ્રન્સ રિસર્ચ યુનિવર્સિટી,
ગાંધીનગર

આટલું કરીએ (ધોરણ-૮)

- નમસ્કાર વાલી મિત્રો. વેકેશન દરમિયાન આપના સંતાન દ્વારા ઘરે બેઠા રોજ નવી નવી પ્રવૃત્તિ પ્રોજેક્ટ કરી શકાય તેની સંભવિત યાદી આપવામાં આવેલ છે. જેમાંથી આપ શક્ય હોય તેટલી પ્રવૃત્તિઓ અથવા તેનાં જેવી પ્રવૃત્તિઓ આપના બાળક પાસે કરાવી શકો છો.
- આપેલ QR કોડને સ્કેન કરી સમયાંતરે આ પ્રવૃત્તિઓ કરવાનું માર્ગદર્શન અને નવી વાર્તા, ગીત અને અન્ય પ્રવૃત્તિની માહિતી મેળવવાનું ચૂકશો નહિ. આપના સંતાનની પ્રવૃત્તિઓનાં ફોટોગ્રાફ્સ અને વિડીયો 7575962929 મોકલવા વિનંતી.

1. ઘરના દરેક સભ્યોને ૧૦ નવા શબ્દો પૂછો અને આ શબ્દોના કાર્ડ બનાવો.
2. ૨ વડે ભાગી શકાય તેવી ૧૦ સંખ્યાઓ નોટમાં લખો.
3. ઘરમાં કે નજીકના વિસ્તારમાં સફાઈમાં મદદ કરો અને તેનાં અનુભવ અંગે નાની નોટબુકમાં લખો.
4. તમારા ગામ કે શહેરની કોઈ વિશેષ માહિતી ભેગી કરો અને તેનાં વિશે ૧૦ વાક્ય લખો.
5. કાચી કેરી અને ડુંગળીનું કચુંબર બનાવો.
6. તમારા માતાપિતાને પત્ર લખો. તેમાં તમે શું બનવા માંગો છો તે લખો.
7. ૧ મિનિટમાં તમે અને તમારાં મિત્ર કેટલાં દોરડા ફૂટી શકો છો તેની નોંધ કરો.
8. રંગીન કાગળની મદદથી રૂપિયાની નોટો અને સિક્કા બનાવો. ઘર ઉપયોગી વસ્તુઓ અને તેની કિંમત છાપાંમાંથી શોધો તેને કટિંગ કરી એક બોક્સમાં મૂકો. ઘરનાં સભ્યો સાથે વસ્તુઓના ખરીદ વેચાણની રમત રમો. છેલ્લે નોંધશો કે તમને ફાયદો થયો કે નુકશાન.
9. બાળકને દરરોજનો ઘર ખર્ચ નોંધવા કહો અને સાપ્તાહિક ખર્ચની દરરોજની સરખામણી કરવા કહો.
10. તમારા ગામ/શહેરનો નકશો બનાવો અને તેમાં મુખ્ય માર્ગો, શાળા, હોસ્પિટલ, મંદિર, બજાર દર્શાવો.
11. એક વાર્તાનું પુસ્તક વાંચો અને તેમાં તમને સૌથી વધુ શું ગમ્યું તેનાં વિશે નોટમાં લખો.
12. તમારા માતાપિતાને તમે કયા કયા કામમાં મદદ કરો છો ? તેની નોંધ કરો.
13. ઘરમાં ચેક કરો કે કયાંક બત્તી ખાલી ચાલે છે, ફોન ચાર્જર વ્યર્થ ચાલે છે, અને કઈ વસ્તુઓ વધુ વીજળી વાપરે છે. ક્યારે કોણ કેટલી વાર લાઈટ ચાલુ/બંધ કરવાનું ભૂલી જાય છે. આખા અઠવાડિયામાં સૌથી વધુ અને ઓછી ભૂલો કોને કરી તેની નોંધ કરો.
14. ભવાઈ અથવા લોકનાટ્યના અંશો ભજવવા : - સ્થાનિક ભવાઈ અથવા લોકનાટ્યના નાના અંશો તૈયાર કરીને ભજવવા.
15. દર્પણમાં સીધું દેખાય તે રીતે તમારું નામ લખો.
16. બાળકને દૈનિક સમાચારમાં આવતું સુડોકુ (SUDOKU) ઉકેલવા કહો.
17. તમારાં ગામ ગવાતાં લોકગીતો/લગ્નગીતો જાણી તેની સંગ્રહપોથી બનાવો.

(પાછળ જુઓ)

- 18.વર્તમાનપત્રો (છાપું) માંથી વ્યક્તિ વિશેષના કટિંગ કરી તેની સંગ્રહપોથી બનાવો અને તમારા મિત્ર સાથે તેનાં વિશે વાત કરો.
- 19.તમારી આસપાસની સ્થાનિક વસ્તુઓમાંથી પક્ષીઓ અને પ્રાણીઓ માટે પીવાના પાણીની પરબ બનાવો .
- 20.તમારા મિત્ર સાથે ગિફ્ટી દંડાની રમત રમો અને તેનું દોરી અથવા લાકડી વડે માંપન કરો. છેલ્લે કોણ જીત્યું?
21. બે પ્લાસ્ટિકની બોટલની મદદથી રેતઘડિયાળ બનાવો.
- 22.તમારી કલ્પનાનું ચિત્ર બનાવો. (ઉ.દા. ચોકલેટની દુનિયા, વાદળનું નગર, પાણીમાં ગામ, દૂધનું નગર, જો તમને પાંખ હોય તો) આ પ્રમાણેના ચિત્રો જેવું ચિત્ર દોરો અને તેનાં વિશે તમારાં કુટુંબના સભ્યો સાથે વાતચીત કરો.
23. પાણીની અંદર જોવા મળતા જળચર પ્રાણીઓના ચિત્રો દોરો અને તે જળચર પ્રાણીના ચિત્ર નીચે તેનું નામ અંગ્રેજીમાં લખો.
- 24.તમારા દાદા-દાદી પાસેથી તમે ન સાંભળેલી નવી વાર્તાઓ સાંભળો અને તે લખો.
- 25.એક શબ્દને ચાર ભાષામાં આવી રીતે લખી શકાય (કુતરો, કુત્તા, Dog, શ્વાન) આવી ચાર ભાષામાં બનતા ૧૦ શબ્દોની ૪૦ ચીઢી બનાવો. (રમત): તમારો કોઈ એક પણ મિત્ર ચીઢી ઉપાડશે અને તે ચીઢીમાં જે શબ્દ આવે તેને બીજી ત્રણ ભાષાના શબ્દોની ચીઢી ઉપાડશે.
- 26.તમારા ગામમાં આવેલી કોઈપણ એક સ્થાનિક સંસ્થાની મુલાકાત લઈ ને તે કયા કયા કાર્યો કરે છે? તેનો અહેવાલ તૈયાર કરો.
- 27.તમારી આસપાસની વસ્તુઓમાંથી જેવી કે ફૂલો, પાંદડા, સળીયો, બીજ, કાંકરા વગેરે માંથી રંગોળી કે આકૃતિ તૈયાર કરો.
- 28.સરપંચ, ડોક્ટર, શિક્ષક, તલાટી, ઇન્સ્પેક્ટર વગેરેને મળી તેઓ કઈ રીતે અહીં સુધી પહોંચ્યા તે વિશે લખો.
- 29.કુદરતી ખાતર બનાવવું – ખોખુ, તૂટેલું માટલું, ફૂંડું અથવા જમીનમાં એક નાનો સરખો ઊંડો ખાડો કરી શકાય. તેમાં ઘરના રસોડાનો ભીનો કચરો (શાકભાજી- ફળની છાલ, એઠવાડ, ચા ની ભૂકી), ગાયનું છાણ તથા આજુબાજુના ઝાડના પત્તા એક બાજુ એકત્રિત કરો. આ મિશ્રણને ત્રણ ચાર દિવસે હલાવતા રહેવું. ૩૦ દિવસના અંતે તૈયાર થયેલ ખાતર તમારા ઘર અને શાળાના છોડને નાખો. જે કુદરતી ખાતરની ગરજ સારશે.
- 30.તમારા ગામના જૂનામાં જૂના મકાનની મુલાકાત લઈ તેનું ચિત્ર દોરો તથા તેના વિશે પાંચ વાક્ય લખો.